

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо удосконалення засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони»
(реєстр. № 13610 від 07.08.2025)*

Анотація. В інформаційній довідці розглянуто питання удосконалення засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони в контексті проекту Закону України (реєстр. № 13610 від 07.08.2025) (далі – законопроект).

Ключові слова: національна безпека, державна безпека, внутрішня політика, сектор безпеки і оборони, демократичний цивільний контроль.

Вступна частина.

Актуальним завданням держави в умовах правового режиму воєнного стану, масштабної російської військової агресії є необхідність уточнення засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони, з урахуванням викликів та загроз, які постали перед Україною. Саме ефективність реалізації державної внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони сприятиме гарантуванню цивільного демократичного контролю над сектором безпеки і оборони України, результативності координації діяльності органів сектору безпеки і оборони для забезпечення своєчасного та належного реагування на загрози національній безпеці, підвищенню обороноздатності держави, адаптації стандартів НАТО та ЄС, особливо в секторі безпеки та оборони, для підвищення сумісності та боєготовності Збройних Сил, інших складових сил оборони і сил безпеки.

Метою досліджуваного законопроекту є «удосконалення засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони з урахуванням основних тенденцій розвитку сучасної геополітичної ситуації».

У зв'язку з цим пропонується внесення зміни до статті 6 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» шляхом викладення її у новій редакції, яка передбачає поширення основних засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони на всі складові сили оборони та на сили безпеки, а також доповнення цієї статті положеннями щодо: розвитку сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони, формування необхідних спроможностей для гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної держави, а також відновлення її територіальної цілісності; надання особливої уваги готовності громадян України до національного спротиву; дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також військовослужбовців з числа осіб з інвалідністю під час проходження військової служби; запровадження у сектор безпеки і оборони стандартів і найкращих практик держав – членів НАТО та Європейського Союзу; захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України, протидії дискримінації та насильству за ознакою статі, відновлення порушених в умовах воєнного конфлікту рівних прав

та можливостей жінок і чоловіків; уточнення окремих положень відповідно до законів України, які діють у відповідній сфері правового регулювання.

Основна частина.

Підтримуючи необхідність удосконалення засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони в умовах правового режиму воєнного стану, запровадженого у зв'язку із триваючою російською військовою агресією проти України, необхідно вказати на деякі проблемні аспекти представлених законодавчих ініціатив.

В абзаці першому частини першої статті 6 (у редакції законопроекту) пропонується конструкція «забезпечення життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток та безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян». У цьому контексті запропонована норма позбавлена логічно-структурного підходу, оскільки за такої конструкції присутній плеоназм щодо подвійного використання «забезпечення», що демонструє змістовне перенавантаження за текстом.

Тобто, за логікою суб'єкта законодавчої ініціативи «забезпечення життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави» безпосередньо впливає на стан забезпечення державного суверенітету України, що є дискусійним та не узгоджується із законопроектною технікою підготовки декларативних правових норм. У такій конструкції не зрозуміло, яким чином життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави під час їхньої реалізації можуть забезпечити державний суверенітет України.

Так, основними характеристиками державного суверенітету вважаються: ефективне функціонування органів державної влади (законодавчих, виконавчих, судових, контрольно-наглядових), наявність ефективно діючої та динамічно прогресуючої правової системи, забезпеченість основних внутрішніх функцій держави¹.

Національна безпека та оборона України є одними із найбільш важливих елементів державного суверенітету, оскільки обов'язковою умовою існування, розвитку та самозбереження будь-якої держави є здійснення комплексної цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів, що забезпечує певний правовий стан (режим) держави – стан національної безпеки та оборони. Цей стан саме *гарантує* захищеність життєво важливих інтересів особи (її прав і свобод), держави (її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів) та громадянського суспільства від внутрішньої та зовнішньої загроз.

За таких умов, забезпечення життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави під час їхньої реалізації *гарантують державний*

¹ Скрипнюк О. В., Крусян А. Р. Концепт «державний суверенітет» у класичних західних теоріях. *Альманах права*. 2021. Вип. 12. С. 11-19. URL: <https://ccu.gov.ua/library/koncept-derzhavnyy-suverenitet-u-klasychnyh-zahidnyh-teoriyah>

суверенітет України, у зв'язку з цим вбачається за доцільне замінити термін «забезпечення» на «гарантування».

Положення абзацу третього частини першої статті 6 (у редакції законопроекту) щодо «посилення відповідальності *державних органів всіх рівнів за неналежну підготовку і забезпечення державної безпеки*» є суперечливими та не узгоджуються із положеннями частини першої статті 19 Закону України «Про національну безпеку України», статтею 1 Закону України «Про Службу безпеки України», пунктом 5 Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022, відповідно до яких основним державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку, є Служба безпеки України.

Відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 6 (у редакції законопроекту) спектр діяльності Збройних Сил України та інших складових сил оборони і сил безпеки сфокусовано лише на воєнних загрозах України, що значно звужує сферу їх функціональних завдань та повноважень. Так, відповідно до частини другої статті 1 Закону України «Про Збройні Сили України» Збройні Сили забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

У абзаці десятому частини першої статті 6 (у редакції законопроекту) зазначається, що «захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, протидія дискримінації та насильству за ознакою статі» потребує доопрацювання, оскільки йдеться лише про дискримінацією *виключно* за ознакою статі. Запропонована конструкція не узгоджується із статтею 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що передбачає заборону дискримінації не лише за ознакою статі, а за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою. Пропонується у тексті замінити конструкцію «протидія дискримінації» на «заборона дискримінації».

Положення пункту 2 законопроекту не узгоджуються з позицією Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності.

Висновок.

З огляду на необхідність уточнення основних засад внутрішньої політики у сферах національної безпеки і оборони, законопроект потребує доопрацювання з урахуванням вказаних пропозицій та узгодження з чинним законодавством, зокрема положеннями Законів України «Про національну безпеку», «Про

Службу безпеки України», Стратегією забезпечення державної безпеки, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*